

**HAPPY
BIRTHDAY
MARILYN**

90 jaar Marilyn

Omzien naar een iconische vrouw

**Omslag: Marilyn Monroe
(26 jaar), thuis, 1953**

ALFRED EISENSTADT/THE LIFE PICTURE
COLLECTION/GETTY IMAGES

‘One of the best things that ever happened to me is that I’m a woman. That is the way all females should feel.’

Voorwoord

Er is veel over Marilyn Monroe geschreven en gespeculeerd. Decennialang zijn er dingen over haar verzonnen. Op zoek naar de waarheid zijn er ontelbare biografieën en andere teksten afgeleverd, die het beeld van haar uiteindelijk alleen maar raadselachtiger hebben gemaakt. Wat is nu echt waarheid en wat fictie?

Ik geloof dat niemand nu met absolute zekerheid kan zeggen wat echt waar is. Maar wat ons – naast haar films en foto's – ondubbelzinnig is nagelaten, is haar persoonlijke materiële eigendom. In 1962 ingepakt en opgeslagen, bleef het als in een tijdcapsule bijna veertig jaar onaangeroerd. Het zijn unieke objecten, die rond de eeuwwisseling zijn geveild en die ons nu een onversneden blik bieden op Marilyn privé en op haar korte maar bewogen leven. Zij brengen ons dichterbij Marilyn's ware identiteit: een waarheid die alles overleefd heeft!

De Nieuwe Kerk heeft de negentigste geboortedag van Marilyn Monroe aangegrepen om deze bijzondere voorwerpen te exposeren en dit speciale magazine uit te brengen, dat zowel de glamorous verschijning presenteert als de intrigerende zielenroerselen van dit fenomeen, een van de grootste iconen van de twintigste eeuw.

Ted Stampfer, *collectionneur en conservator*

Marilyn Monroe zou dit jaar negentig zijn geworden. Een extra aansporing om juist nu deze tentoonstelling te presenteren: *90 jaar Marilyn*. Wat weten we nu eigenlijk echt van dit icoon van de twintigste eeuw? Wie was de vrouw die ooit zei: *'Ik denk dat ik een fantasie ben'*, maar die ook verzuchtte: *'Ik wil niet dat ze me afdoen als een grap'*?

We zien een vaak oogverblindend mooie vrouw, die een tragische dood stierf maar die ook geschiedenis schreef. Zo richtte ze haar eigen productiemaatschappij op, een sensatie destijds, en ijverde voor betere salariëring van vrouwen in de filmbusiness. Zelfs voor topactrices van nu is dat nog een issue. In de woorden van haar echtgenoot Arthur Miller was Marilyn *'de jaren zestig voordat deze zelfs maar begonnen waren'*. Ik hoop dat u geniet en net zo wordt verrast als wij door deze iconische vrouw.

Zeer veel dank zijn we natuurlijk verschuldigd aan gastcurator Ted Stampfer. Hij leende genereus uit zijn befaamde collectie uit én zette als conservator en Marilyn-deskundige de tentoonstelling op samen met ons team.

Marilyn komt voor het eerst in een expositie in Nederland, waarvoor velen onze dank verdienen: onze founder BankGiro Loterij, onze subsidiënt Gemeente Amsterdam, onze Mediapartner AVROTROS, alsook onze Marilyn-partners de Bijenkorf en TopVintage. En onze trouwe Vrienden van De Nieuwe Kerk, dankzij wie de wereldberoemde 'opwaaiende' witte jurk uit *The Seven Year Itch* hierheen kon komen. Bovendien steunen zij ons programma van lezingen en meer.

Cathelijne Broers, *directeur De Nieuwe Kerk*

Nepwimpers van Martha Lorraine,

ca. 1954.

De wimpers accentueren Marilyn's oogopslag die ze succesvol inzet voor haar carrière.

Colofon

Colofon tentoonstelling

Concept en samenstelling

Ted Stampfer, Brentwood GmbH,
gastcurator
Alex Susanna, Expona Exhibition
Network GmbH
De Nieuwe Kerk

Projectleiding De Nieuwe Kerk

Birgit Boelens,
tentoonstellingsconservator
Marlies Kleiterp,
hoofd tentoonstellingen

Tentoonstellingsontwerp

Carlo Wijnands

Grafisch ontwerp tentoonstelling

Vanessa van Dam

Colofon magazine

Een uitgave van

De Nieuwe Kerk, Amsterdam 2016

Naar een idee van

De Nieuwe Kerk
Beukers Scholma

Tekst

Ted Stampfer
E. von Walchenberg
Hadassah de Boer
Paul Mertz

Tekst- en eindredactie

Birgit Boelens
Arnoud Bijl
Paul Mosterd

Vertaling (EN-NL)

Mariska de Bone
Wybrand Scheffer

Beeldredactie

Marinka de Boer
Beukers Scholma

Ontwerp

Beukers Scholma

Lithografie

Marc Gijzen

Druk

Zalsman

ISBN

978-90-78653-62-2

Magazine ter gelegenheid van de
tentoonstelling *90 jaar Marilyn*.
Omzien naar een iconische
vrouw, gehouden in De Nieuwe
Kerk te Amsterdam van 1 oktober
2016 tot en met 5 februari 2017,
georganiseerd door Stichting
Producties De Nieuwe Kerk en
Hermitage Amsterdam in samenwer-
king met Ted Stampfer, Mannheim.

Verspreiding in de boekhandel via
WBOOKS (info@wbooks.com)

Copyright

© 2016 Stichting Producties
De Nieuwe Kerk en Hermitage
Amsterdam
© 2016 Ted Stampfer

Alle rechten voorbehouden. Niets
uit deze uitgave mag worden ver-
veelvoudigd, opgeslagen in een
geautomatiseerd gegevensbestand,
of openbaar gemaakt, in enige
vorm of op enige wijze, hetzij elek-
tronisch, mechanisch, door fotoko-
pieën of op welke andere manier,
zonder voorafgaande schriftelijke
toestemming van de uitgever.

Informatie over De Nieuwe Kerk,
Amsterdam: nieuwekerk.nl

De samenstellers van dit magazine
hebben getracht alle rechtheb-
benden te achterhalen. Diegenen
die desondanks menen rechten
te kunnen doen gelden, kunnen
contact opnemen met de uitgever.

Fotoverantwoording

Alle afgebeelde objecten:
Collection Ted Stampfer, tenzij
anders vermeld.
Alle foto's Copyright Ted Stampfer,
tenzij anders vermeld.
Foto's van Marilyn: Collection
Ted Stampfer, behalve omslag en
pp. 1, 5, 18, 22, 24, 31, 33, 37, 40, 42,
47, 51-65, 70-75, 80, 83, 85, 86, 89,
97, 98 onder, 99 onder, 101, 102-03,
109, 111.

Founder

BankGiroLoterij

Subsidiënt

× Gemeente
× Amsterdam

Mediapartner

avrotros

In samenwerking met

Brentwood Exhibitions
Expona Museum Exhibition Network
Liechtensteinisches Landes Museum

Drukwerkpartner

Zalsman

Reispartner

SRC Reizen

Met dank aan

De Vrienden van De Nieuwe Kerk
maakten het mogelijk *The Dress*,
de 'opwaaiende' jurk van ontwerper
William Travilla te exposeren.
The Dress is bekend van Marylins
wereldberoemde scène op het metro-
rooster in de film *The Seven Year Itch*.

Tentoonstellingspartners

de Bijenkorf

Marilyn is een stijlicoon, inspirerend
voor velen. De Bijenkorf wil ook graag
inspireren met fashion, cosmetica en
nog veel meer.

TopVintage
RETRO BOUTIQUE

De Marilyn lookalike contest

is georganiseerd met steun van
TopVintage, Mode-webwinkel van
het jaar 2016

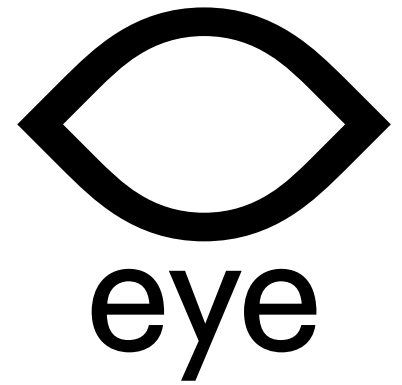
eye

90 jaar Marilyn is ook de titel van het
filmprogramma van EYE Filmmuseum:
eyefilm.nl

Op de set van *The Misfits*. Bovenaan **Arthur Miller**,
onder hem **Eli Wallach**, dan met de klok mee om
Marilyn heen regisseur **John Huston**, **Clark Gable**
en **Montgomery Clift**. De man onder de ladder
is een assistent.

Filmprogramma
**90 jaar
Marilyn**

Vanaf 22 december 2016

EYE FILMMUSEUM AMSTERDAM

Info & tickets eyefilm.nl/marilyn

BankGiroLoterij

Inhoud

6

Happy Birthday Marilyn

pagina 12
Droom
1926-51

pagina 64
Marilyn's Business
1954-57

pagina 32
Succes
1946-62

pagina 2
Voorwoord
Ted Stampfer
en Cathelijne Broers

pagina 8
**Korte
biografie**

pagina 50

Marilyn & me

Interviews Hadassah de Boer

Fotografie Thirza Schaap

2016

Claudia van Etten

Manoushka Zeegelaar Breeveld

Barry Hay

Hedy d'Ancona

Connie Palmen

Arno Kantelberg

Neelie Kroes

pagina 88

Roem

1958-62

pagina 30, 62, 84, 100, 110

Columns

Paul Mertz

pagina 10

Filmografie

1947-62

pagina 102

Farewell

1962

Korte biografie

1926

Norma Jeane Mortenson wordt op 1 juni geboren in Los Angeles. Binnen twee weken wordt ze aan pleegouders afgestaan.

1933

Norma Jeanes moeder Gladys Baker (meisjesnaam Monroe) neemt haar terug.

1935

Gladys wordt getroffen door een zenuw-inzinking en opgenomen in een psychiatrisch ziekenhuis. Norma Jeane belandt in een kindertehuis.

1937

Grace Goddard (een vriendin van haar moeder) krijgt de wettelijke voogdij over Norma Jeane.

1942

Huwelijk met Jim Dougherty, om een terugkeer naar het kindertehuis te voorkomen.

1942-45

Norma Jeane werkt aan de lopende band in een munitiefabriek. Daar wordt ze ontdekt door fotograaf David Conover, die haar portretteert terwijl ze aan het werk is. De foto's verschijnen in *YANK*, een tijdschrift van het Amerikaanse leger.

1946

Scheiding van Dougherty. Eerste filmcontract met 20th Century Fox. Norma Jeane neemt de artiestennaam Marilyn Monroe aan.

1947

Eerste filmervaring als figurant in *The Shocking Miss Pilgrim*. Eerste filmrol in *Dangerous Years*. (In totaal zal ze in 31 films spelen, kleine rollen inbegrepen.)

1948

Contract voor zes maanden met Columbia Studios. Eerste contacten met Johnny Hyde, die later haar agent wordt.

1949

Fotograaf Tom Kelley maakt naaktfoto's van Marilyn op rood fluweel. Deze kalenderfoto's worden later wereldberoemd.

1951

Contract voor zeven jaar met 20th Century Fox. Ze ontvangt wekelijks tussen 2.000 en 3.000 brieven van fans.

1952

Kennismaking met Joe DiMaggio, baseballster van de New York Yankees. Eerste hoofdrol, in *Niagara*. Op haar verjaardag krijgt ze de glansrol in *Gentlemen Prefer Blondes*, die het jaar daarop uitkomt.

1954

Huwelijk met Joe DiMaggio. Optreden in Korea voor duizenden Amerikaanse soldaten, waarvoor Marilyn haar huwelijksreis onderbreekt. Scheiding na slechts negen maanden huwelijk. Marilyn richt haar eigen productiemaatschappij op in New York, *Marilyn Monroe Productions, Inc.*, samen met fotograaf Milton Greene. Eerste acteerlessen in de *Actors Studio* van Lee Strasberg.

1926-62

Nor ma Jeane Baker

1955

Première van *The Seven Year Itch*, met de beroemde scène op het metrorooster met de opwaaiende jurk.

1956

Opnames voor *Bus Stop*. Huwelijk met toneel-schrijver Arthur Miller. Begin van de opnames in Engeland voor *The Prince and the Showgirl*, geproduceerd door Marilyn's eigen maatschappij. Ontmoeting met koningin Elizabeth II.

1959

Some Like It Hot, de meest succesvolle film van Marilyn, waarvoor ze een *Golden Globe Award for Best Actress in a Leading Role - Musical or Comedy* ontvangt.

1960

Begin van de opnames van *The Misfits*, haar laatste voltooide film, met script van Arthur Miller. Monroe en Miller krijgen ruzie over haar rol, die zij te dicht bij haar echte karakter vindt staan.

1961

Scheiding van Miller. Marilyn krijgt weer geregeld contact met Joe DiMaggio.

1962

Golden Globe Award for World Film Favorite: Female 1961. Ze zingt haar beroemde *Happy Birthday* tijdens het verjaardagsfeest van president John F. Kennedy in Madison Square Garden, New York. Ontslag door 20th Century Fox, de opnames voor *Something's Got to Give* worden stopgezet. Driedaagse fotoshoot voor *Vogue* met sterfotograaf Bert Stern, een sessie die later bekend wordt als *The Last Sitting*. Marilyn en Joe DiMaggio besluiten te gaan hertrouwen.

Marilyn Monroe overlijdt thuis in de nacht van 4 op 5 augustus 1962 aan een overdosis medicijnen. Op 8 augustus wordt ze in Westwood Memorial Park begraven door haar naaste familie en vrienden.

Filmografie

Alle films met en rollen van Marilyn Monroe

1947

Dangerous Years
(Evie – Waitress)

1948

Scudda-Hoo! Scudda-Hay!
(Betty)

Ladies of the Chorus
(Peggy Martin)

1949

Love Happy
(Grunion's Client)

1950

A Ticket to Tomahawk
(Clara)

10

Happy Birthday Marilyn

The Asphalt Jungle
(Angela Phinlay)

All About Eve
(Miss Claudia Casswell)

The Fireball
(Polly)

Right Cross
(Dusky Ledoux)

1951

Home Town Story
(Iris Martin)

As Young As You Feel
(Harriet)

Love Nest
(Roberta Stevens)

Let's Make It Legal
(Joyce Mannering)

1952

Clash by Night
(Peggy)

We're Not Married
(Annabel Jones Norris)

1947-62

ILLUSTRATIES CHLOE CHAPMAN, FACEBOOK.COM/CHLOECHAPMANILLUSTRATION

Don't Bother to Knock
(Nell Forbes)

Monkey Business
(Miss Lois Laurel)

O. Henry's Full House
(Streetwalker)

1953

Niagara
(Rose Loomis)

Gentlemen Prefer Blondes
(Lorelei Lee)

How to Marry a Millionaire
(Pola Debevoise)

1954

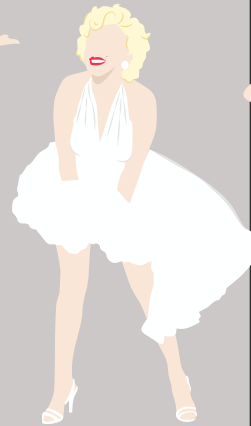

River of No Return
(Kay Weston)

There's No Business Like Show Business
(Vicky Parker-Hoffman)

1955

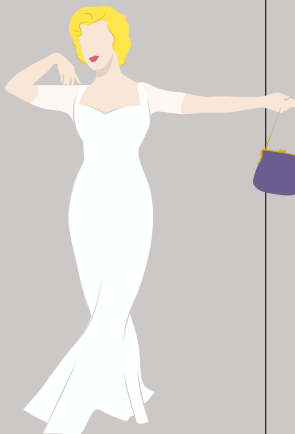
The Seven Year Itch
(The Girl)

1956

Bus Stop
(Chérie)

1957

The Prince and the Showgirl
(Elsie Marina)

1959

Some Like it Hot
(Sugar Kane Kowalczyk)

★
golden
globe
★
best
actress
★

1960

Let's Make Love
(Amanda Dell)

1961

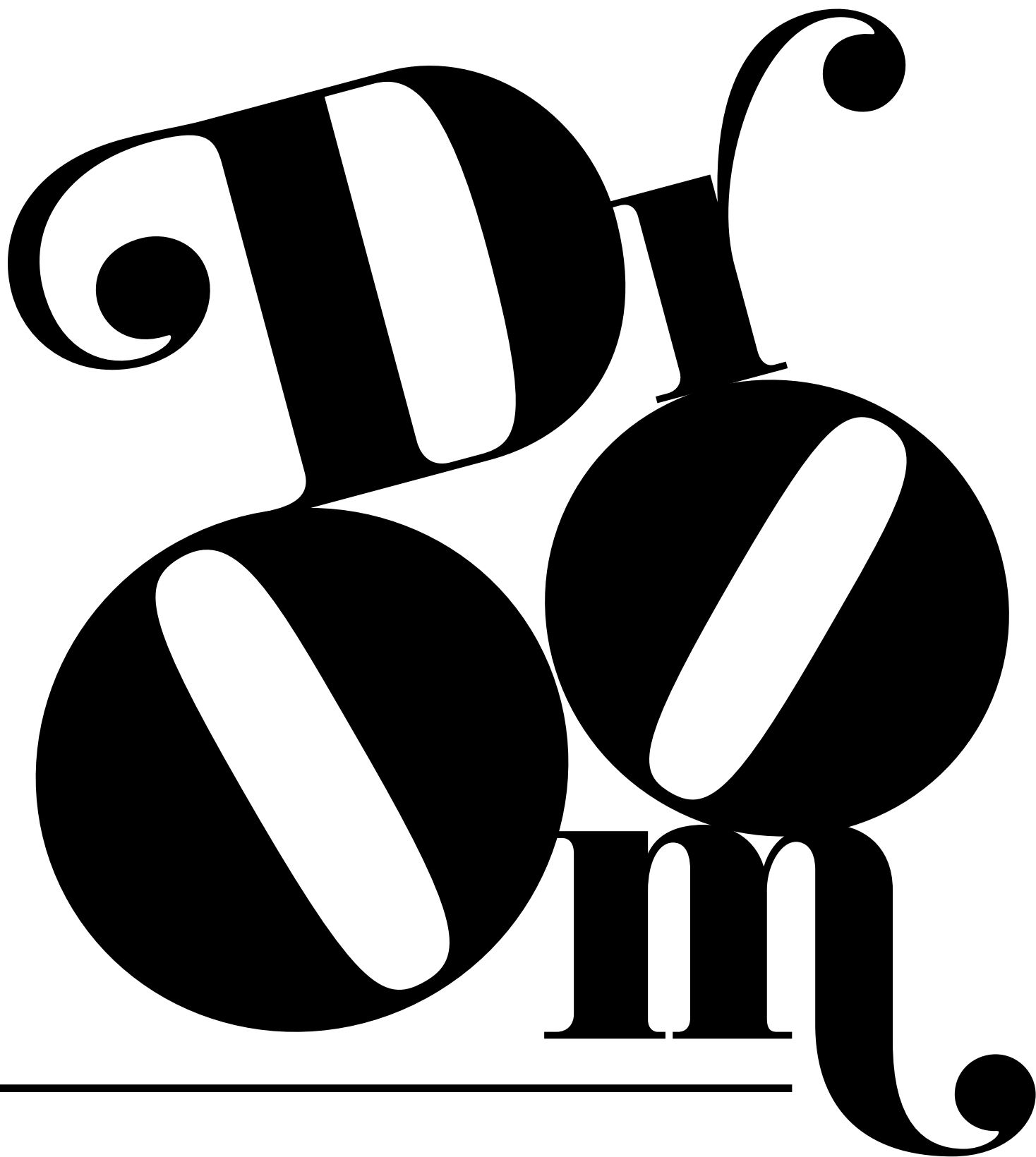
The Misfits
(Roslyn Taber)

1962

(onvoltooid)
Something's Got to Give
(Ellen Wagstaff Arden)

1926-51

Norma Jeane Baker tijdens
een van haar eerste foto-
shoots, door legerfotograaf
David Conover, 1945

***‘If I had
observed
all the rules,
I’d never
have gotten
anywhere.’***

9 789078 653622